

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited and the license is stated.

Goda exempel

Utmaningar vid utveckling av blandade lärmiljöer: ett exempel från en juridikkurs på Högskolan Kristianstads Ekonomiprogram

Emil Nästegård, Fakulteten för ekonomi, Högskolan Kristianstad

Bakgrund

När nästan hälften av studenterna underkändes vid den ordinarie tentamen på kursen Revisorsjuridik 1a¹ 2020 insåg jag att något måste göras. Mitt huvudfokus blev rättsområdet sakrätt, då det upplevdes som särskilt svårt av många studenter. Sakrätt särskiljer sig från andra rättsområden, bland annat genom att sakrätt i väsentliga delar inte är lagreglerad utan styrs av prejudikat och uttalanden i förarbeten och juridisk doktrin. Dessutom avser sakrätt komplexa förhållanden med fler än två parter, vilket kan göra det svårt att uppmärksamma alla intressen som gör sig gällande i sakrättsliga problem. Av detta följer att studenterna behöver tillgodogöra sig en metod för att kunna orientera sig inom sakrätten samt identifiera och hantera sakrättsliga problem.

Mot denna bakgrund införde jag från och med 2021, då jag övertog kursansvaret, ett videomaterial vars syfte var att lära ut en stegvis metod för identifiering och hantering av sakrättsliga problem. Materialet har

¹ Kursen omfattar 7,5 hp och har givits på inriktningen Redovisning och Revision på Högskolan Kristianstads Ekonomiprogram t.o.m. höstterminen 2024.

utgjort ett *komplement* till kursens campusförlagda föreläsningar och seminarier. Härigenom har kursen fått *blandade lärmiljöer* bestående av dels traditionell salsundervisning, dels ett inspelat nätbaserat videomaterial på lärplattformen Canvas. Blandade lärmiljöer är en pedagogisk modell som har definierats som ett inläringssystem som kombinerar undervisning ansikte mot ansikte med datorförmedlad undervisning (Graham, 2006).

Syftet med detta bidrag är att utifrån högskolepedagogiska utgångspunkter presentera och diskutera de centrala överväganden som jag gjort vid utvecklingen av blandade lärmiljöer på kursen med fokus på de utmaningar som förelegat i denna utvecklingsprocess. Min förhoppning är att den kunskap samt de erfarenheter och lärdomar jag erhållit kan föras vidare till och vidareutvecklas av lärare som arbetar med eller funderar på att utveckla blandade lärmiljöer i form av en kombination av salsundervisning och nätbaserat videomaterial.

Pedagogiska överväganden vid utvecklingen av blandade lärmiljöer

För att studenter ska få en fördjupad förståelse för nytt stoff är det centralt att de får möjlighet att behandla det och arbeta in det i existerande tankestrukturer. I annat fall är risken stor att kunskapen snabbt glöms bort, eftersom förmågan att lagra obearbetat material i långtidsminnet är begränsad. Elmgren & Henriksson (2016) pekar på att traditionell salsföreläsning är problematisk på flera sätt, bland annat eftersom föreläsningstiden ofta inte räcker till för analys eller kritisk reflektion av det nya stoff som föreläsaren går igenom. Bristen på tid för reflektion innebär att salsföreläsningar ofta inte är den bästa undervisningsformen för att stimulera ett djupinriktat lärande.

Juridik är ett ”informationstungt” högskoleämne där studenterna förväntas sätta sig in i både komplexa rättsregler och omfattande kurslitteratur. Detta gäller inte minst ämnet sakrätt, som innehåller ett omfattande regelkomplex utspjutt i lagar, prejudikat, förarbeten och juridisk doktrin. Föreläsningen i sakrätt på kursen Revisorsjuridik 1a har därför ägnats åt att gå igenom huvudpunkterna i regelkomplexet.

Föreläsningstid har saknats för att lära ut en stegvis metod för identifiering och hantering av sakrättsliga problem. Under min första termin som lärare på kursen, höstterminen 2020, drog jag emellertid slutsatsen att en stor del av studenterna är i behov av sådana metodologiska kunskaper för att nå upp till kursens lärandemål. Samma termin gick jag Högskolan Kristianstads högskolepedagogiska kurs ”Nätbaserad undervisning i teori och praktik”, vilket gav mig möjlighet att påbörja utvecklingen av ett nätbaserat asynkront videomaterial i sakrättslig metodik inför kommande läsår.²

Ett asynkront videomaterial kan, som ett *komplement* till campusförelagd undervisning, förbättra juridikstudenters lärande genom att repetera centrala rättsregler från föreläsningarna, kontextualisera dessa rättsregler och presentera en stegvis metod för deras tillämpning. Filmmediet gör det möjligt att med hjälp av till exempel figurer och pilar visualisera ett rättsligt problem och hur man går tillväga för att lösa det. Härigenom stöttas studenter i att bygga och analysera mentala modeller av problemsituationer. Genom att dela upp presentationen och lösningen av ett rättsligt problem i olika videomoduler ges studenterna möjlighet att bearbeta material mellan modulerna (Kozma, 2012; Elmgren & Henriksson, 2016). Studenterna kan till exempel på egen hand försöka lösa det aktuella rättsliga problemet innan de går vidare till den videomodul där problemet löses med hjälp av den stegvisa metoden. Ett asynkront videomaterial ger således möjlighet till färdighetsträning, vilket inte ryms inom den begränsade föreläsningstiden. Materialet ger även möjlighet till individuell anpassning och erbjuder en tids- och rumsmässig flexibilitet för lärandet (Ally, 2008; Andersson Sols et al., 2019; Belt & Lowenthal, 2021; Elmgren & Henriksson, 2016).

Införandet av ett nätbaserat videomaterial som ett komplement till campusförelagda föreläsningar och seminarier innebär att kursen får *blandade lärmiljöer*. Blandade lärmiljöer kan stimulera studenter till ett

² Idén till utvecklingen av videomaterialet härrör från min tid som juridikstudent vid Göteborgs universitet då jag erfor att pedagogiskt och metodiskt utformat videomaterial bidrar till ökad förmåga i juridisk problemlösning. Här vill jag särskilt framhålla professor Claes Martinsons omfattande filmmaterial ”En grundläggande genomgång av kredit- och exekutionsrätten” (Göteborgs Universitet, 2022).

aktivt lärande och öka deras engagemang både i och utanför klassrummet (Garrison & Kanuka, 2004). Nätbaserat undervisningsmaterial kan utgöra en bra förberedelse inför salsundervisning: studenter ökar sin kunskap genom att genomföra nätbaserade övningar, vilket kan göra dem mer benägna att delta aktivt i diskussioner vid salsundervisning. I en studie konstaterades att juridikstudenters lärande förbättrades när de, utöver traditionella föreläsningar och läsning av kurslitteratur, fick ta del av korta filmer som presenterade centrala punkter i kursens stoff (Pechenkina et al., 2018). Huruvida blandade lärmiljöer bidrar till studenternas lärande på ett effektivt sätt är dock beroende av ett flertal faktorer, såsom det nätbaserade materialets pedagogiska utformning, materialets integrering i undervisningen som helhet och lärarens engagemang i materialet (Pechenkina et al., 2018; Brook & Beauchamp, 2015). I det följande diskuteras därför olika faktorer som påverkar blandade lärmiljöers effektivitet och som jag haft anledning att fundera över vid utvecklingen av blandade lärmiljöer på Revisorsjuridik 1a.

Begreppet blandade lärmiljöer är inte enhetligt, utan används ofta som ett paraplybegrepp för olika former av lärmiljöer där pedagogiska strategier, verktyg och teknologier blandas (Graham et al, 2013). Alammery et al. (2014) delar in blandade lärmiljöer i tre kategorier: kurser där online-aktiviteter kompletterar traditionell salsundervisning, kurser där online-aktiviteter delvis ersätter traditionell salsundervisning samt kurser som byggs upp från grunden med blandade lärmiljöer. Det nätbaserade videomaterialet på Revisorsjuridik 1a syftar till att komplettera kursens campusförelagda undervisning. Kursens blandade lärmiljöer sorterar därmed under den förstnämnda kategorin.

Det finns ett flertal utmaningar med att införa kompletterande online-aktiviteter på en kurs med traditionell salsföreläsning. För det första föreligger en risk att det i praktiken skapas två separata kurser, en online-kurs och en traditionell kurs (Alammery et al., 2014). Vid införandet av kompletterande online-aktiviteter på en kurs med traditionell salsföreläsning är det därför centralt att säkerställa att alla beståndsdelar samspelar på ett sådant sätt att salsundervisningen integreras med online-aktiviteterna. För att studenternas lärande ska främjas är det således avgörande att läraren har en övergripande strategi som skapar ett sammanhängande lärandeflöpp (McGee, 2014). På kursen

Revisorsjuridik 1a har jag tillgängliggjort det nätbaserade videomaterialet direkt efter den campusförlagda föreläsningen i sakrätt, varefter studenterna haft tre vardagar på sig att arbeta med materialet inför det campusförlagda seminariet i sakrätt. Seminariet har behandlat samma typ av tillämpningsuppgifter och rättsliga frågeställningar som videomaterialet baserats på. Således har videomaterialet utgjort en lämplig förberedelse inför seminariet där studenterna förväntats diskutera och tillämpa sakrättsliga regler för att identifiera och hantera sakrättsliga problem. Sedan videomaterialets införande har jag noterat att studenterna vid seminariet haft en generellt högre förmåga i sakrättslig problemidentifikation och problemlösning än tidigare.

För det andra föreligger en risk att en kompletterande online-aktivitet kan uppfattas som en börda, det vill säga att det finns en risk att studenter betraktar online-aktiviteten som bara ytterligare en uppgift på en redan innehållsmässigt tung kurs (Alammary et al., 2014). För att minska denna risk är det viktigt att läraren tydligt förklarar fördelarna med att ta del av online-aktiviteten. På Revisorsjuridik 1a har jag tagit för vana att redan vid kursintroduktionen understryka att sakrätt är komplicerat, men att det nätbaserade videomaterialet syftar till att stötta studenterna i att tillgodogöra sig en god förmåga att identifiera och hantera sakrättsliga problem. Jag hänvisar även till kursutvärderingar där studenter lämnat positiv respons på videomaterialet. Min erfarenhet är att detta skapar en nyfikenhet hos studenterna för videomaterialet.

För det tredje kan en utmaning vara att läraren inte anser sig ha tidsmässigt utrymme att arbeta fram ett videomaterial inom ramen för tilldelade kurstimmar och/eller att läraren inte anser sig behärska tekniken tillräckligt väl (Alammary et al., 2014; Dinmore, 2019). För att få tid och/eller nödvändig kunskap att börja utveckla online-aktiviteter kan det vara lämpligt att gå en högskolepedagogisk kurs inriktad mot nätbaserad undervisning. Ett datorprogram som är relativt lätthanterligt, och som jag använt vid inspelningen av videomaterialet i sakrättslig problemlösning, är Microsoft Office 365 PowerPoint. Med hjälp av programmet har jag på ett överskådligt sätt visualiserat de sakrättsliga huvudkonflikterna genom figurer, pilar och stickord. Jag har även använt ritfunktionen för att göra förtydligande markeringar och understrykningar i illustrationer efter hand som jag förklarat illustrationerna.

Enligt Guo et al. (2014) är rörelse i en visuell presentation mer engagerande för studenterna än presentationer utan rörelse.

För det fjärde kan det vara en utmaning att säkerställa att studenterna bibehåller uppmärksamheten när de tar del av ett asynkront videomaterial, eftersom det är uttröttande att titta på en datorskärm under längre tid. Forskning pekar på att studenters prestationer förbättras när de tar del av korta videoföreläsningar samt att fler studenter tar del av korta videoföreläsningar i sin helhet än långa videoföreläsningar i sin helhet (Ozan & Ozarslan, 2016). En kort videoföreläsning där viktiga punkter summeras kan hjälpa studenter att bibehålla och erinra sig information (Pechenkina et al. 2018). Mot denna bakgrund har jag hållit filmerna i sakrättslig problemlösning korta. Varje övningsuppgift har delats upp i olika videomoduler, vilket även har den fördelen att det ger studenterna möjlighet till reflektion mellan modulerna. Den längsta videomodulen är drygt fyra minuter, vilket ligger inom den maximala filmlängd som rekommenderas av Andersson Sols et al. (2019). I videorna har jag valt att hålla ett ”normalt” taltempo motsvarande det jag använder vid (sals)föreläsningar, eftersom studenterna har möjlighet att repetera filmerna och att använda pausknappen. Att studenterna kontrollerar uppspelningen genom möjligheten att till exempel pausa och spola tillbaka kan bidra till att öka deras uppmärksamhet och engagemang (Belt & Lowenthal, 2021).

En femte viktig aspekt är att läraren, vid utvecklingen av nätbaserat material som komplement till campusförelagd undervisning, beaktar lärandemodellen för konstruktiv länkning. Denna modell innebär att en kurs lärandemål, undervisningsformer och examination ska ligga i linje med varandra (Biggs & Tang, 2011). I kursplanen för Revisorsjuridik 1a finns lärandemål som innebär att studenten ska kunna ”identifiera”, ”analysera” och ”föreslå lösningar” på ”juridiska frågeställningar”. Videomaterialets syfte är att komplettera föreläsningen i sakrätt och seminariet i sakrätt genom att lära ut en stegvis metod för att identifiera, analysera och lösa sakrättsliga problem. Kursens skriftliga tentamen innehåller cirka tre tillämpningsuppgifter, varav en till två stycken beskriver fiktiva situationer som aktualiserar sakrättsliga problem på vilka den stegvisa metoden kan appliceras.

Videomaterialets upplägg

Videomaterialet utgörs av fyra konkreta övningsuppgifter i form av fiktiva situationer som aktualiserar de fyra sakrättsliga huvudkonflikterna. Vidare är varje uppgift uppdelad i olika videomoduler, eftersom ett sådant upplägg ger studenterna möjlighet till egen reflektion mellan modulerna. Efter att studenterna har sett den första videomodulen i en uppgift, vilken presenterar uppgiften, kan de som vill själva försöka lösa uppgiften utifrån rättsregler och övrigt kursmaterial innan de går vidare till nästa modul för att se hur uppgiften löses i enlighet med den stegvisa metoden för identifiering och hantering av sakrättsliga problem. Därefter kan studenterna själva försöka skriva en tydlig och rättstillämpande svarsformulering innan de tar del av mitt förslag till svarsformulering.

Eftersom videomaterialet har en tydlig struktur och ett tydligt syfte har antalet studentfrågor varit mycket lågt gällande det nätbaserade videomaterialets upplägg.

Utvärdering och resultat

Inför kursutvärderingen av Revisorsjuridik 1a 2021 införde jag i frågeformuläret en särskild fråga gällande huruvida det nätbaserade videomaterialet förenklat inläringen av den sakrättsliga metoden. Nedan följer några studentsvar:

Det var bra filmer, som hjälpte förståelsen på traven.

Filmerna var till bra hjälp för att förstå momentet. Korta men koncisa och sakliga.

Filmerna var tydliga och lärorika. Visade hur man skulle tänka i en sådan situation, vilket var givande när man ställdes inför en sådan fråga.

Ja, filmerna var jättetydliga och bra komplement!

Jag tycker att dessa videos var väldigt lärorika, man fick bättre förståelse och man kunde titta på dem många gånger så man förstod allt.

Utlagda övningsfilmer var tillräckliga för att jag skulle förstå den sakrättsliga tillämpningsmetoden.

Ja, filmerna var bra för att hjälpa oss att hitta ett fungerande arbetssätt för att sedan kunna besvara frågorna.

Sedan införandet av det nätbaserade videomaterialet har jag noterat att studenternas generella kunskapsnivå och förmåga att identifiera och hantera sakrättsliga problem förbättrats vid det campusförlagda seminariet i sakrätt. Härutöver har jag noterat att studenterna generellt sett presterat mer adekvata svar på de sakrättsliga tillämpningsfrågorna vid den skriftliga tentamen, vilket indikerar att många studenter under kursen tillgodogjort sig en god förmåga att tillämpa metoden för identifiering och hantering av sakrättsliga problem. Resultatmässigt framgår av de senaste årens kursrapporter att andelen underkända vid den ordinarie tentamen var 45 % år 2020, 33 % år 2021, 22 % år 2022, 38 % år 2023 och 16 % år 2024. Därmed har färre studenter blivit underkända vid ordinarie tentamen varje år sedan videomaterialet i sakrättslig metodik infördes år 2021.

I kursutvärderingarna har den övergripande indikatorn³ för kursen ökat något sedan införandet av videomaterialet år 2021. Den övergripande indikatorn var 4,3 år 2020, 4,4 år 2021, 4,7 år 2022, 4,5 år 2023 och 4,6 år 2024.

Avslutning

Syftet med denna artikel har varit att utifrån högskolepedagogiska utgångspunkter presentera och diskutera de centrala överväganden som jag gjort vid utvecklingen av ett nätbaserat videomaterial som komplement till campusförlagd undervisning. Nedan följer en sammanfattande punktlista över de viktigaste lärdomarna/erfarenheterna jag erhållit under detta arbete:

³ Kursutvärderingens övergripande indikator utgörs av en skala från 1 (lägst omdöme) till 5 (högst omdöme).

- Ha ett tydligt pedagogiskt syfte med det nätbaserade materialet. Klargör vad studenterna har svårt att lära sig på kursen och på vilket sätt ett nätbaserat material kan förbättra lärandet.
- Säkerställ att det nätbaserade materialet samspelar och integreras med den campusförlagda undervisningen så att ett sammanhängande lärandeförlopp skapas.
- Förklara tydligt och redan vid kursstart vad syftet med det nätbaserade materialet är och fördelarna med att ta del av det, till exempel att det utgör en lämplig förberedelse för ett seminarium och/eller en skriftlig examination.
- Dela upp videomaterial i kortare videomoduler (max cirka 5 min) för att bibehålla studenternas uppmärksamhet och engagemang, samt möjliggöra egen reflektion mellan modulerna.
- Gå en högskolepedagogisk kurs för att få teoretiska och praktiska verktyg för att arbeta med nätbaserad undervisning.
- Säkerställ att det nätbaserade materialet ligger i linje med kursens lärandemål och examination, det vill säga är konstruktivt länkade.

Studenter på Revisorsjuridik 1a har i kursutvärderingar angivit att de med hjälp av det nätbaserade videomaterialet tillgodogjort sig ett metodiskt arbetssätt för hur de ska gå tillväga vid identifieringen och hanteringen av sakrättsliga problem. Efter införandet av det nätbaserade videomaterialet har jag noterat att studenternas generella kunskapsnivå och förmåga att identifiera och hantera sakrättsliga problem förbättrats vid seminariet i sakrätt och vid den skriftliga tentamen.

I slutet av referenslistan nedan finns länkar till en av de fyra övningsuppgifter som jag utformat för Revisorsjuridik 1a. Uppgiften är uppdelad i tre videomoduler.

Referenser

Alammary, A., Sheard, J., & Carbone, A. (2014). Blended Learning in Higher Education: Three Different Design Approaches. *Australasian Journal of Educational Technology*, 30(4), 440–454. <https://doi.org/10.14742/ajet.693>

- Ally, M. (2008). Foundations of Educational Theory for Online Learning. I T. Anderson (Red.), *Theory and Practice of Online Learning* (s. 15–44). AU Press.
- Andersson Sols, J., Jonäll, K. & Sabelfeld, S. (2019). Instruktionsfilmer i redovisning. I S. Hrastinski (Red.), *Digitalisering av högre utbildning* (s. 81–84). Studentlitteratur.
- Belt, E. & Lowenthal P. R. (2021). Video Use in Online and Blended Courses: A Qualitative Synthesis. *Distance Education*, 42(3), 410–440. <https://doi.org/10.1080/01587919.2021.1954882>
- Biggs, J. & Tang C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University: What the student does* (4 uppl.). Open University Press.
- Brook, I. & Beauchamp, G. (2015). A Study of Final Year Education Studies Undergraduate Students' Perceptions of Blended Learning within A Higher Education Course. *Educational Futures: E-journal of the British Education Studies Association*, 7(1), 18–38.
- Dinmore, S. (2019). Beyond Lecture Capture: Creating Digital Video Content for Online Learning – A Case Study. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 16(1), 1–10. <https://doi.org/10.53761/1.16.1.7>
- Elmgren, M. & Henriksson, A.-S. (2016). *Universitetspedagogik* (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Garrison, R. D. & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95–105. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2004.02.001>
- Graham, C. R. (2006). Blended Learning Systems: Definition, Current Trends and Future Directions. I C.J. Bonk & C.R. Graham (Red.), *The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs* (s. 3–21). John Wiley & Sons, Inc.
- Graham, C. R., Woodfield, W., & Harrison, J. B. (2013). A Framework for Institutional Adoption and Implementation of Blended Learning in Higher Education. *The Internet and Higher Education*, 18, 4–14. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2012.09.003>.

- Guo, P. J., Kim, J. & Rubin, R. (2014). How Video Production Affects Student Engagement: An Empirical Study of MOOC Videos. I *Proceedings of the first ACM conference on Learning @ scale conference* (s. 41–50). Association for Computing Machinery. <https://doi.org/10.1145/2556325.2566239>
- Göteborgs Universitet. (26 augusti 2022). *En grundläggande genomgång av kredit- och exekutionsrätten*. <https://www.gu.se/handelshogskolan/juridik/studera-hos-oss/laromedel/en-grundlaggande-genomgang-av-kredit-och-exekutionsratten>
- Kozma, R. B. (2012). Robert Kozma's Counterpoint Theory of 'Learning with Media'. I R.E. Clark (Red.), *Learning from Media: Arguments, Analysis and Evidence* (2 uppl., s. 103–145). Information Age Publishing.
- McGee, P. (2014). Blended Course Design: Where's the Pedagogy? *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 6(1), 33–55. 10.4018/ijmbl.2014010103
- Ozan, O., & Ozarslan, Y. (2016). Video Lecture Watching Behaviors of Learners in Online Courses. *Educational Media International*, 53(1), 27–41. <https://doi.org/10.1080/09523987.2016.1189255>
- Pechenkina, E., Scardamaglia, A., Gregory, J., (2018). "It's the Combination That Works": Evaluating Student Experiences with a Multi-Element Blended Design in First-Year Law. *Contemporary Educational Technology*, 9(4), 405–422. <https://doi.org/10.30935/cet.471019>

Länkar till filmmaterial

- Övningsuppgift från kursen Revisorsjuridik 1a. Film med fråga. https://hkrplay.hkr.se/media/t/0_92ec2ne7
- Övningsuppgift från kursen Revisorsjuridik 1a. Film med tillämpning av metod. https://hkrplay.hkr.se/media/t/0_yxij2l9r
- Övningsuppgift från kursen Revisorsjuridik 1a. Film med lösningsförslag. https://hkrplay.hkr.se/media/t/0_fvpwy9gu